

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA MIKROMOLIYALASHTIRISHNING ROLI

Madg‘oziyev Rustam Xoltojiyevich,
Farg‘ona Politehnika Instituti,
“Qurilish” fakulteti, tyutori,
e-mail: rustammadgoziev1@gmail.com,
+998 91 106 21 12.

ANNOTATSIYA

Bugungi kunda kichik biznes har qanday mamlakat, ayniqsa O‘zbekiston uchun muhim rol o‘ynaydigan ijtimoiy-iqtisodiy tizimning zaruriy elementidir. Mikro kreditlar aholining keng qatlamlariga tadbirkorlik tashabbuslarini amalga oshirishga imkon beradigan muhim ijtimoiy funksiyalarni bajaradi. Kichik biznes iqtisodiyotni mustahkamlash uning rivojlanishini barqarorligini ta‘minlash uchun zarur element hisoblanadi. Iqtisodiyotni tarkibiy qayta qurish sharoitida kichik korxonalarining barqaror ishlashi mintaqaviy darajada ham, butun mamlakat darajasida ham ustuvor vazifa hisoblanadi.

***Kalit so‘zlar:** mikromoliyalashtirish, mikromoliyalashtirish tashkilotlari, kichik biznes, xususiyy tadbirkorlik, mikro kreditlar.*

РОЛЬ МИКРОФИНАНСИРОВАНИЯ В РАЗВИТИИ МАЛОГО БИЗНЕСА

Мадгозиев Рустам Холтоджиевич,
Ферганский Политехнический Институт,
Факультет “Строительство”, тьютор,
e-mail: rustammadgoziev1@gmail.com,
+998 91 106 21 12.

АННОТАЦИЯ

Сегодня малый бизнес является необходимым элементом социально-экономической системы, играющим важную роль для любой страны, особенно для Узбекистана. Микрокредиты выполняют важные социальные функции, позволяя осуществлять предпринимательские инициативы широким слоям населения. Малый бизнес является необходимым элементом укрепления экономики для обеспечения устойчивости ее развития. В условиях структурной перестройки экономики устойчивое функционирование малых предприятий является приоритетной задачей как на региональном, так и на общенациональном уровне.

Ключевые слова: микрофинансирование, микрофинансовые организации, малый бизнес, частное предпринимательство, микрозаймы.

THE ROLE OF MICROFINANCE IN SMALL BUSINESS DEVELOPMENT

Madgoziev Rustam Kholtojievich,

Fergana Polytechnic Institute,

Faculty of "Construction", tutor,

e-mail: rustammadgoziev1@gmail.com,

+998 91 106 21 12.

ABSTRACT

Today, small business is a necessary element of the socio-economic system, which plays an important role for any country, especially for Uzbekistan. Microcredits perform important social functions, allowing the broad strata of the population to carry out entrepreneurial initiatives. Small business is a necessary element of strengthening the economy to ensure the sustainability of its development. In the context of the structural restructuring of the economy, the sustainable functioning of small enterprises is a priority task both at the regional and national level.

Keywords: *microfinance, microfinance organizations, small business, private entrepreneurship, microloans.*

KIRISH

Respublikamizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari yildan-yilga o'z mavqeyini mustahkamlab bormoqda. Ular mahalliy xom ashyo asosida eksportga yo'naltirilgan yoki import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish, iste'mol bozorini sifatli tovarlar bilan to'ldirish, aholini ish bilan ta'minlash, shuningdek, jamiyatga soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni to'lashda katta foyda keltiradi.

Iqtisodiy o'sishni ta'minlash, yangi ish o'rinlari yaratish, bandlik muammolarini hal etish, aholi daromadlari va farovonligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etayotgan kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni jadal rivojlantirish, rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Bu haqda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyevning yaqinda tasdiqlangan Farmonida aytilganidek, "makroiqtisodiy barqarorlikni yanada mustahkamlash va iqtisodiy o'sishning yuqori sur'atlarini saqlash, shu jumladan milliy valyuta kursi barqarorligini va ichki bozorda narxlar darajasini ta'minlash, bu bizning eng muhim ustuvor vazifamiz"[4] shuningdek, 2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasining "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" uchinchi yo'nalishida 26-

maqsad sifatida “Mamlakatda investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish, kelgusi besh yilda 120 milliard AQSh dollari, jumladan 70 milliard dollar xorijiy investitsiyalarni jalb etish choralarini ko‘rish” etib belgilanishini alohida e’tirof etish zarur [3], [8].

Shunga ko‘ra, davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini qisqartirish, xususiy mulk huquqlarini himoya qilish va uning ustuvor mavqeyini yanada mustahkamlash, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishni rag‘batlantirishga qaratilgan institutsional va tarkibiy islohotlarni davom ettirish:

- xususiy mulk huquq va kafolatlarining ishonchli himoyasini ta’minlash, xususiy tadbirkorlik va kichik biznesni rivojlantirish yo‘lidagi barcha to‘siq va cheklovlarni bartaraf etish;

- tugatish va unga to‘liq erkinlik bering, “agar xalq boy bo‘lsa, davlat boy va kuchli bo‘ladi” tamoyilini amalga oshiring va hokazo.

Ushbu chora-tadbirlar soliq va kredit imtiyozlari bilan bir qatorda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish uchun qulay ishbilarmonlik muhitini yaratish maqsadida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirishni nazarda tutadi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasining mulkdorlar sinfini, ya’ni mamlakatimizni modernizatsiya qilish va yangilashni ishonchli qo‘llab-quvvatlovchi o‘rta sinfni shakllantirishdagi ulkan ahamiyatini hech narsa bilan taqqoslab bo‘lmaydi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

O‘zbekistonda ijtimoiy yo‘naltirilgan bozor iqtisodiyotini barpo etishning asosiy maqsadlaridan biri bu mamlakatda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik shakllarini ustuvor rivojlantirishdir. Ushbu maqsadni amalga oshirish uchun iqtisodiy islohotlar amalga oshirildi, uning rolini oshirish uchun yirik institutsional asoslar yaratildi. Bular tadbirkorlik faoliyatini, nodavlat tashkilotlarni va tadbirkorlarni qo‘llab-quvvatlovchi korxonalarni belgilaydigan va kafolatlaydigan huquqiy va me’yoriy hujjatlardir [1]. Ushbu bosqichda biz kimlarni kichik biznes va xususiy tadbirkorlik deganda nazarda tutayotganimiz haqidagi savolga oydinlik kiritishimiz kerak, masalan, rus olimi O. L. Vertushkinaning so‘zlariga ko‘ra: “Kichik va o‘rta biznes-bu qonunlar, davlat organlari yoki boshqa vakillik tashkilotlari tomonidan belgilangan muayyan sharoitlarda bozor iqtisodiyoti subyektlari tomonidan amalga oshiriladigan tadbirkorlik faoliyati“ [4; 16 b].

Mahalliy olimlarimizdan H. R. Hamroyev tadbirkorlikka to‘g‘irisida quyidagi fikrini bildirgan “Tadbirkorlik, ayrimlar o‘ylashicha, bozor iqtisodiyotiga o‘tish davriga xos o‘tkinchi narsa bo‘lmay, fundamental tusga ega. Chunki u nafaqat bozor iqtisodiyoti tizimiga, balki barcha ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarga xos hodisa. Buning ustiga, iqtisodiyotning nafaqat ajralmas tarkibiy qismi, balki uni harakatlantiruvchi

kuch hisoblanadi. Tadbirkorlikni biznes deb tushunib, ikkalasini ham bitta biznes termini bilan atash mumkin deydi. Holbuki, tadbirkorlik tushunchasining mazmun-mohiyati biznes tushunchasidan kengroq va chuqurroq. Faqat tadbirkorlikka asoslangan biznesni tadbirkorlik deyish mumkin. Ammo biznesning hammasi ham bunday tusga ega emas. Bundan tashqari, tadbirkorlik biznes doirasidan tashqarida ham mavjud” [5; 9 b].

O‘zbekiston Respublikasining “Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to‘g‘risida”gi qonuniga muvofiq “Tadbirkorlik faoliyati subyektlari (tadbirkorlik subyektlari) belgilangan tartibda davlat ro‘yxatidan o‘tgan hamda tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirayotgan yuridik va jismoniy shaxslardir” [2], [7].

TAHLIL VA NATIJALAR

Respublikamizda iqtisodiy rivojlanishning hozirgi bosqichida kichik biznesni yanada rivojlantirishni rag‘batlantirish bilan bir qatorda xususiy mulk subyektlarining uning tarkibidagi ulushini muttasil oshirib borishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma‘lumotlariga ko‘ra, 2023-yilning 1-yanvar holatiga faoliyat yuritayotgan kichik korxonalar va mikrofirmalar soni 523,6 mingtani tashkil etib, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 60,8 mingtaga ko‘paygan yoki 13,1 % ga oshgan. Kichik tadbirkorlik subyektlarining soni har 1000 aholiga 17,9 birlikni tashkil qildi [9].

2022-yilning yanvar-dekabrida 90,2 mingta yangi kichik korxonalar va mikrofirmalar (fermer va dehqon xo‘jaliklarisiz) tashkil qilindi, bu 2021-yilning shu davriga nisbatan 8,8 % ga kam demakdir.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan kichik tadbirkorlik subyektlarini qo‘llab quvvatlash hamda ishbilarmonlik muhitini sifat jihatdan yaxshilash bo‘yicha qabul qilingan qaror va farmonlari, shuningdek bu sohaga berayotgan katta e‘tibor natijasida 2018-2022-yillar davomida jami 424 073 ta kichik korxonalar va mikrofirmalar yangidan tashkil etildi. Yangi tashkil etilgan kichik korxonalar va mikrofirmalar sohalar kesimida tahlil qilinganda, eng ko‘p yangi subyektlar savdo sohasida – 156 069 (yoki 36,8 %) ta, xizmatlar sohasida – 99 198 (yoki 23,4 %) ta, sanoat sohasida – 84 830 ta (yoki 20,0 %), qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligida – 51 752 ta (yoki 12,2 %) va qurilish sohasida – 32 224 (yoki 7,6 %) ta tashkil etilgan.

Kichik biznesning muvaffaqiyatli rivojlanishi ko‘p jihatdan xususiy tadbirkorlarning uzoq muddatli va nisbatan qisqa muddatli faoliyati uchun zarur bo‘lgan moliyaviy resurslar bilan ta‘minlanishiga bog‘liq. Hozirgi vaqtda mamlakatimiz kredit bozori institutsional rivojlanish bosqichida, taklif qilinishi mumkin bo‘lgan moliyaviy vositalar va xizmatlar turlari bilan cheklanganligi bilan

ajralib turadi [10]. Moliyaviy xizmatlar ko'rsatish bilan shug'ullanadigan bank bo'lmagan muassasalarning rivojlanmaganligini hisobga olsak, bu holat oxir-oqibat real iqtisodiyot tarmoqlarini yetarli darajada moliyalashtirishga to'sqinlik qiladi.

Respublikamizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirishning hozirgi bosqichida mavjud bo'lgan quyidagi muammolarni sanab o'tish mumkin:

- kichik tadbirkorlik subyektlarini kreditlash mexanizmlarining samarasi yetarli emas;

- kichik tadbirkorlik subyektlarining tavakkalchiliklarini sug'urta qilishning yetarlicha rivojlanmagan mexanizmlari;

- o'z-o'zini moliyalashtirish mexanizmlarining sust rivojlanishi (buni kredit uyushmalari ishlayotganligi, jamoaviy investitsiya fondlari va boshqa shunga o'xshash tashkilotlar rivojlanmaganligi bilan ham ko'rish mumkin);

- kichik biznes subyektlari uchun kredit resurslaridan foydalanish shartlarining noqulayligi;

- kreditlash jarayonida kredit xavfini kamaytirish mexanizmlarining cheklanganligi;

-garovga qo'yilishi mumkin bo'lgan mol-mulk etishmasligi sababli aksariyat kichik korxonalarda investitsiya, shu jumladan bank kredit resurslaridan foydalanish imkoniyati yo'qligi va boshqalar.

Bank tizimi tomonidan moliya bozorlarida, xususan, kredit xizmatlarini ko'rsatish bozorida ko'rsatiladigan xizmatlarning yetarli darajada rivojlanmaganligining asosiy sabablari mutaxassislar yuqori darajadagi xavfning mavjudligini, shuningdek qarz oluvchilarning garovga qo'yish imkoniyati yo'qligini ta'kidlaydilar.

Bu tabiiydir, chunki ishlab chiqarishda tezda amalga oshirilishi mumkin bo'lgan asosiy vositalarni shakllantirish uchun kamida 5-10 yil ishlash talab etiladi. Yuqorida aytib o'tilgan fikrlarni hisobga olgan holda, biz kichik biznes subyektlarining iqtisodiy rivojlanishini rag'batlantirish uchun to'g'ridan-to'g'ri emas, balki bilvosita rag'batlantirish usullarini ishlab chiqishni taklif qilmoqchimiz. Bilvosita rag'batlantirish usullari haqida gap ketganda, davlat kichik biznes subyektlari tomonidan tijorat banklaridan investitsiya kreditlarini olishda kafil bo'lib xizmat qilishi mumkin. Agar davlat organlari bank va kredit tizimlari bilan hamkorlikda chora-tadbirlarni ishlab chiqsalar, natijada kichik biznes subyektlarini moliyaviy resurslar bilan ta'minlash muammosini hal qilish mumkin bo'ladi [11].

Bir so'z bilan aytganda, tijorat banklari va kichik biznes subyektlarining kredit munosabatlari sohasida davlat kafolatlari instituti tashkil etilishi kerak. Kafolat instituti tashkil etilgan taqdirda, mas'ul davlat organlari milliy banklar va kredit

tashkilotlarini kichik korxonalariga kredit berishga undashlari mumkin. Bu yerda davlat kafillikni o'z zimmasiga olib, qarz majburiyatlari doirasida kichik biznes subyektlarining iqtisodiy faoliyati uchun zarur investitsiya mablag'larini jalb qilish uchun sharoit yaratadi.

Haqiqat shundaki, yetarli kredit ta'minoti bo'lmasa, banklar mumkin bo'lgan xatarlar qiymatini kredit bo'yicha foiz sifatida kiritishga majbur. Natijada, tabiiyki, kredit bo'yicha foiz stavkalari ko'tariladi, chunki kredit bo'yicha berilgan pulni qaytarish uchun sud jarayonida qilingan xarajatlar keskin oshishi ehtimoli bor.

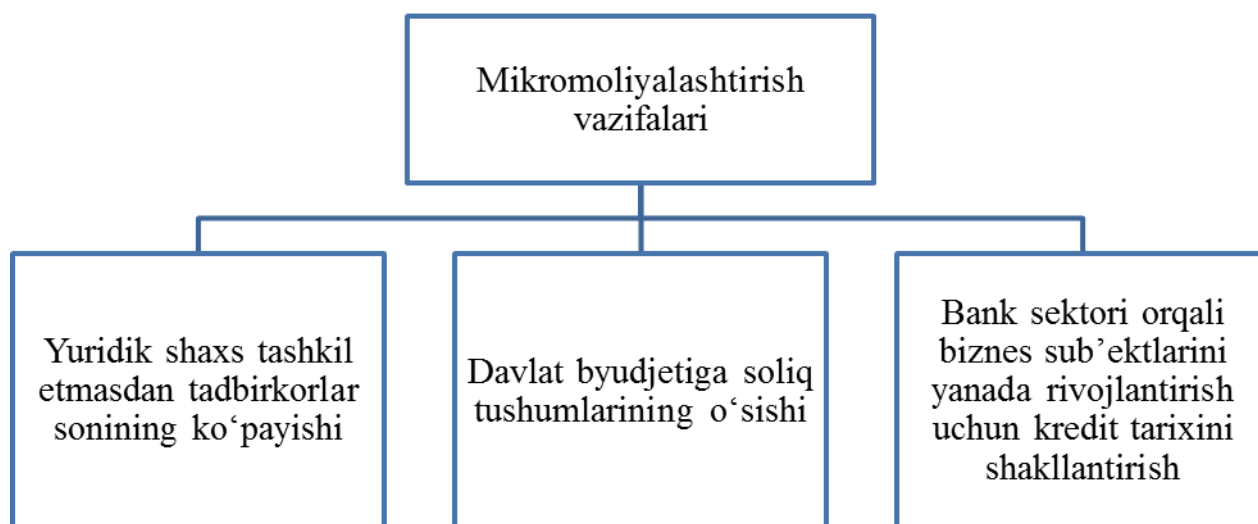
Xalqaro tashkilotlar ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, mikromoliyalashtirish natijasida olingan daromad ko'pincha oilaning turmush darajasini yaxshilaydigan faoliyatga sarflanadi. Dunyo bo'ylab o'tkazilgan so'rovlar mikromoliyalashtirishning ijobiy ta'sirini tasdiqladi [12]. Masalan, dunyoning yigirma to'rt dan ortiq mamlakatlarida o'tkazilgan mikromoliyalashtirishning ta'sirini baholash bo'yicha tadqiqotlar oilalarning turmush darajasida sezilarli yaxshilanishlarni aniqladi. Shunga qaramay, odamlarning turmush darajasini yaxshilash va mikrokredit kabi aniq xizmatlar o'rtasidagi bevosita bog'liqlikni baholash juda qiyin. Barcha tadqiqotlar mikromoliyalashtirish va odamlarning turmush darajasini yaxshilash o'rtasidagi aniq va mustahkam aloqani tasdiqlamadi. Qoida tariqasida, mikromoliya xizmatlaridan foydalanishning bevosita oqibatlari odamlar uchun mavjud bo'lgan tanlovni kengaytirish hamda moddiy va inson kapitalini yaratish hisoblanadi.

Hozirgi vaqtda mikromoliyalashtirishning asosiy vazifalari qashshoqlikni kamaytirish, jamiyatning yeng kam himoyalangan a'zolari (ayollar, kambag'allar va boshqalar uchun imkoniyatlar yaratishdir) bozor faoliyatida ishtirok yetish, yangi ish o'rinlari va biznes yo'nalishlarini yaratish, mehnatga layoqatli fuqarolarni iqtisodiyotning ayrim tarmoqlariga jalb qilishni rag'batlantirish [13], [14]. Mikromoliyalashtirish, shuningdek, kichik korxonalar uchun tovarlar va xizmatlar ishlab chiqarish va taqsimlashni yanada rag'batlantirish, shuningdek, tadbirkorlarga foyda olish va kapital to'plashda tajriba orttirishda yordam berish uchun yuqori dinamik va samarali kreditlash tizimlarini yaratadi.

Mikromoliya tashkilotlari tadbirkorlarga tijorat banklari xizmatlarini to'ldiradigan xizmatlarni taqdim yetadi va shu bilan butun moliya tizimini mustahkamlaydi. Tijorat banklari tomonidan qo'yilgan shartlar ko'pincha tadbirkorlar uchun chidab bo'lmas bo'lib chiqadi (ayniqsa, kredit olishda). Mikromoliya tashkilotlari tijorat banklari uchun jozibador bo'lmagan ba'zi bir foyda va past darajadagi tavakkalchilik bilan kichik moliyaviy operatsiyalarni amalga oshiradilar.

Mikromoliyalashtirish-bu hech qanday boshlang‘ich kapital va kredit tarixisiz biznesni boshlashga imkon beradigan, shuningdek kamida uchta vazifani hal qilishga hissa qo‘shadigan klassik bank kreditining moslashuvchan shakli (1-rasm).

Mikromoliyalashtirish aholini o‘z biznesini ochishga undaydi, bu nafaqat byudjetning ijtimoiy majburiyatlarini kamaytiradi, balki xususiy biznes va moliya bozori subyektlaridan soliq tushumlarini ham oshiradi [15]. Yana bir tizimli ta’sir-bu kichik biznes sohasidagi soya va sudxo‘rlik kapitali darajasini pasaytirish, tadbirkorlik subyektlarida shaffoflikni oshirish va kredit tarixini shakllantirishga ko‘maklashish, bu esa biznes hajmi oshgani sayin fond bozorida moliyalashtirishni va banklardan uzoq muddatli kreditlarni jalb qilishni osonlashtiradi.

1-rasm. Mikromoliyalashtirish vazifalari

Mikromoliyalashtirish institutlari va dasturlarini rivojlantirish o‘rta sinfni shakllantirish, boshlang‘ich tadbirkorlarning rivojlanishi uchun sharoit yaratish va mavjud mikro-korxonalarining yanada o‘sishi uchun muhimdir.

Mikrokreditning mohiyati bajarilgan funksiyalar orqali ifodalanadi. Qayta taqsimlash, takror ishlab chiqarish, rag‘batlantirish kabi kreditning asosiy funksiyalari bilan bir qatorda mikrokreditlar ham ijtimoiy va iqtisodiy funksiyalarga ega.

Jahon banki 500 milliondan ortiq odam mikromoliyalashtirish bilan bog‘liq operatsiyalardan bevosita yoki bilvosita foyda ko‘rganligini taxmin qilmoqda. Kambag‘allarga yordam bo‘yicha maslahat guruhi (CGAP) 2021-yilga kelib 120 milliondan ortiq odam mikromoliyalashtirish bilan bog‘liq operatsiyalardan bevosita foyda ko‘rganligini taxmin qilmoqda [16]. Bundan tashqari, IFC 30 rivojlanayotgan mamlakatlarda kredit hisoboti byurolarini tashkil etish yoki takomillashtirishga yordam berdi [17]. Shuningdek, u rivojlanayotgan mamlakatlarda moliyaviy faoliyatni tartibga soluvchi tegishli qonunlarni qo‘shishni yoqlaydi [18].

Mikromoliyalashtirishning afzalliklari odamlarni kapital manbai bilan ta'minlashning bevosita ta'siridan tashqariga chiqadi. Muvaffaqiyatli biznes yaratish tadbirkorlar, o'z navbatida, ish o'rinlari yaratish, jamiyatda savdo va umumiy iqtisodiy yaxshilash.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Hozirgi vaqtda kichik biznes uchun tijorat muassasalaridan kredit olishda yetarli yoki yetarli bo'lmagan garov masalasi dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Kredit tashkilotlarining kichik biznes subyektlarini moliyaviy resurslar bilan ta'minlamasligining asosiy sabablaridan biri kichik biznes subyekti taqdim yetilgan kreditni o'z vaqtida to'lay olmasligi bilan bog'liq.

Garovning yetishmasligi, shu bilan birga tijorat muassasalaridan kredit olishning imkoni yo'qligi aholining tadbirkorlik faolligini pasaytiradi, kichik ishlab chiqarish korxonalarining rivojlanishini rag'batlantirmaydi. Shuningdek, kichik biznesning kredit olishdagi muammolari ichki va tashqi bo'linadi.

Kredit olishda tashqi muammolar:

- moliya institutlari tomonidan kichik biznesga beriladigan kreditlar bo'yicha yuqori foiz stavkalari;

- kreditni to'lash muddatining qisqarishi;

- kredit olish jarayonining murakkabligi, muddati va boshqalar.

Kredit olishni qiyinlashtiradigan ichki muammolar:

- kichik biznes uchun taqdim yetilgan kreditlarning cheklangan soni;

- kichik biznesni kreditlash uchun raqobatbardosh bozorning yo'qligi;

- uning faoliyatining kichik ko'lami, uning holatini baholashning murakkabligi;

- kredit olish uchun biznes-reja tayyorlash sifati;

- kredit tarixining yetishmasligi va boshqalar.

Moliya bozori rivojlangan mamlakatlar amaliyotida kichik biznesni rivojlantirishni moliyalashtirishning asosiy manbai kredit tashkilotlarining mablag'lari hisoblanadi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirishda katta ulush tijorat banklari mablag'laridan iborat.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, kichik biznesni investitsiya fondlari bilan ta'minlash uchun samarali moliyaviy infratuzilmani shakllantirish va rivojlantirish bo'yicha faol davlat siyosati zarur. Xorijiy tajribaga muvofiq, kichik biznesni samarali qo'llab-quvvatlash keng vakolatlar, moliyaviy resurslar, butun mamlakat bo'ylab filiallari bo'lgan ixtisoslashgan tashkilot yordamida amalga oshirilishi mumkin. Hozirgi vaqtda iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda to'g'ridan-to'g'ri moliyaviy qo'llab-quvvatlash usullaridan ko'ra kichik biznesni bilvosita qo'llab-quvvatlash usullari ko'proq qo'llaniladi. Tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning eng samarali shakllaridan

biri va kichik biznes uchun bank kreditlarining jozibadorligini oshirishga imkon beradigan kafolatlar shakllaridan biridir.

Ko'pgina mamlakatlarda muvaffaqiyatli faoliyat yuritayotgan kafolat fondlari kichik va o'rta korxonalariga kredit olish imkoniyatini beradi, bank va boshqa kredit resurslaridan faol foydalanish uchun sharoit yaratadi. Ushbu tajriba nafaqat mavjud kichik biznes subyektlarini qo'llab-quvvatlaydi, balki yangi korxonalarining paydo bo'lishini rag'batlantiradi. Shunday qilib, tadbirkorlar zarur moliyaviy resurslarni qulay shartlarda jalb qiladilar va tijorat banklariga kreditni to'lash xavfi sezilarli darajada kamayadi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning moliyaviy resurslari bilan ta'minlanishini oshirish maqsadida moliya bozorini yanada liberallashtirish, ularga xizmat ko'rsatuvchi moliyaviy infratuzilmani yanada takomillashtirish kichik biznesni moliyaviy resurslar bilan ta'minlash darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Kichik tadbirkorlik subyektlarining xo'jalik faoliyatini kreditlash tartib-taomillarini soddalashtirish, oxir-oqibat, investitsiya faoliyatini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslarning taqchilligi, shuningdek aylanma mablag'larning taqchilligi kabi muammolarni ijobiy hal etishga yordam beradi. Bizning fikrimizcha, kichik biznes subyektlari uchun mo'ljallangan kreditlarning yangi turlarini ishlab chiqish, kredit olish tartib-qoidalarini soddalashtirish, kichik biznes subyektlarining to'lov qobiliyatini baholash metodologiyasini takomillashtirish, banklarning hududlarda amalga oshirilayotgan davlat dasturlarida keng miqyosda ishtirok etishini ta'minlash, kompensatsiya mexanizmini yaratish, kichik biznes subyektlariga olingan kreditlar bo'yicha foiz stavkalarini kafolatlash, oxir-oqibat olib keladi kichik biznesni qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini taqdim etadi. Kichik biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlashning moliya-kredit mexanizmini takomillashtirish kichik biznesni rivojlantirishni rag'batlantirish uchun mustahkam asos bo'ladi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasining "Nobank kredit tashkilotlari va mikromoliyalashtirish faoliyati to'g'risida"gi Qonuni, 20.04.2022 yildagi O'RQ-765-son.
2. O'zbekiston Respublikasining "Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to'g'risida" (yangi tahriri) Qonuni, 02.05.2012-yildagi O'RQ-328-son.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son.
4. Кучкаров, Б. К. (2022). РОЛЬ МИКРОФИНАНСИРОВАНИЯ В ОБЕСПЕЧЕНИИ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА. CENTRAL ASIAN

JOURNAL OF MATHEMATICAL THEORY AND COMPUTER SCIENCES,
3(10), 78-83.

5. Вертушина О.Л. Кредитование физических и юридических лиц: учебник. – М.: Экономика и финансы, 2017 – 119 с.
6. Tadbirkorlik asoslari: kasb ta'limi (iqtisodiyot) yo'nalishi talabalari uchun o'quv qo'1. N. R. Namroyev; O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. — T.: Yangi nashr, 2010. — 360 b.
7. Кудбиев, Н., & Тожиматов, А. (2023). KORXONALARNING TIJORAT BANKLARI BILAN O'ZARO MUNOSABATLARI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(2), 75-84.
8. Кудбиев, Н. Т. (2022). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ ПРЕДПРИЯТИИ С КОММЕРЧЕСКИМИ БАНКАМИ. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF MATHEMATICAL THEORY AND COMPUTER SCIENCES, 3(10), 87-93.
9. Кучкаров, Б., & Урмонов, Х. (2023). KOMPANIYALARNING MOLIYAVIY TO'LOVGA LAYOQATSIZLIGI XAVFINI ANIQLASH. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(3).
10. Кундузова, К. И. (2019). Совершенствование кредитного портфеля коммерческих банков. Проблемы современной науки и образования, (10 (143)), 43-45.
11. Temirkulov, A., Fozilov, N., & Yakubov, V. (2022). THE ISSUES OF MANAGEMENT OF INNOVATIVE ACTIVITIES OF SMALL BUSINESS AND PRIVATE BUSINESS ENTITIES IN FERGANA REGION. Global Book Publishing Services, 1-106.
12. Эрматов, А. А., & Муратов, А. А. (2022). Вопросы Формирования Уставного Капитала Предприятия В Условиях Модернизации Экономики. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities, 11, 158-165.
13. Эрматов, А. (2023). O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(2), 61-68.
14. Abduxalimovna, A. Z., & Nabiyeovich, I. I. (2021). Organization of Long-Term Asset Accounting on the Basis of International Standards. Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance, 2(11), 86-92.

15. Савинова, Г. А. (2022). Малый Бизнес В Республике Узбекистан И Учетные Аспекты Его Деятельности. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 3(5), 23-27.
16. Nabiyevich, I. I. (2022). KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHNING O 'ZIGA XOS JIHATLARI. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(4), 199-205.
17. Солиев, Д. Ж. (2022). Концепция Финансового Контроля В Условиях Модернизации Экономики И Его Роль. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 3(6), 54-62.
18. Якубов, В. Г. (2022). Сбыта Продукции Является Важным Фактором Увеличения Прибыли Компаний. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 3(5), 49-55.